

Arheološki institut

ARHEOLOGIJA U SRBIJI
projekti Arheološkog instituta u 2014. godini

Urednici

Ivan Bugarski
Nadežda Gavrilović Vitas
Vojislav Filipović

Beograd 2017

Izdavač

Arheološki institut
Beograd, Kneza Mihaila 35/IV
11000 Beograd, Srbija
e-mail: institut@ai.ac.rs
www.ai.ac.rs
Tel. +381 11 2637191

Za izdavača

Miomir Korać

Urednici

Ivan Bugarski
Nadežda Gavrilović Vitas
Vojislav Filipović

Priprema

Arheološki institut

Elektronsko izdanje

ISBN 978-86-6439-010-1

SADRŽAJ

Redakcija, Uvod	5
Slaviša Perić, Olga Bajčev, Ivana Stojanović, Đurđa Obradović, Istraživanje kasnoneolitskih kuća na nalazištu Slatina – Turska česma u Drenovcu: preliminarni rezultati iskopavanja u 2014. godini	15
Dragana Antonović, Praistorijsko rudarstvo na Malom šturcu: Istraživanje 2014. godine	23
Slaviša Perić, Olga Bajčev, Đurđa Obradović, Ivana Stojanović, Preliminarni rezultati zaštitnih arheoloških iskopavanja na nalazištu Lalinci kod Ljiga	30
Aleksandar Bulatović, Arthur H. Bankoff, Wayne G. Powell, Rada Gligorić, Radivoje Arsić, Vojislav Filipović, Andrea H. Mason, Rezultati arheoloških istraživanja praistorijskih objekata na lokalitetu Trojanov grad	38
Aleksandar Bulatović, Ognjen Mladenović, Zaštitna iskopavanja lokaliteta Gornjo polje u Crnoklištu kod Pirota, autoput E80 – rezultati istraživanja naselja iz gvozdenog doba	45
Ognjen Mladenović, Bojan Popović, Vojislav Filipović, Zaštitna arheološka istraživanja na lokalitetu Rosulja u Suševlju kod Vladičinog Hana	55
Aleksandar Kapuran, Sinjac Polje – Belavina, zaštitna istraživanja nekropole 2014. godine i nova saznanja o starijem gvozdenom dobu Ponišavlja	61
Ivan Vranić, Arheološka istraživanja lokaliteta Kale u Krševici 2014. godine	68
Saša Redžić, Mladen Jovičić, Ilija Danković, Arheološka istraživanja na lokalitetu Rit (Viminacijum) u 2014. godini	77
Saša Redžić, Bebina Milovanović, Ilija Danković, Zaštitna arheološka iskopavanja na lokalitetu Više grobalja (Viminacijum) 2014. godine	87
Snežana Nikolić, Ljubomir Jevtović, Goran Stojić, Arheološka istraživanja prostora viminacijumskog amfiteatra u 2014. godini	93

Nadežda Gavrilović Vitas, Bojan Popović, Arheološka istraživanja na lokalitetu Zadružni dom u Skelanima (<i>Municipium Malvesatium</i>) tokom 2014. godine	99
Sofija Petković, Gordan Janjić, Sanja Stojanović, Vrelo – Šarkamen, arheološka istraživanja, prezentacija i promocija 2014. godine	107
Sofija Petković, Bojana Ilijić, Milica Mitić, Marija Jović, Dragica Bizjak, Nekropola Slog – Timacum Minus, zaštitna iskopavanja 2014. godine	113
Sofija Petković, Milica Mitić, Marija Jović, Begov most – Staničenje, zaštitna arheološka iskopavanja u 2014. godini na trasi autoputa E 80, Koridor 10 – istočni krak	121
Vujadin Ivanišević, Bernard Bavant, Ivan Bugarski, Caričin grad – arheološka istraživanja u 2014. godini	127
Marko Popović, Stefan Pop-Lazić, Vesna Bikić, Arheološka istraživanja Beogradske tvrđave u 2014. godini	135
Vojislav Filipović, Miloš Stamenković, Beleška o arheološkom nadzoru na autoputu E-75 u 2014. godini	144
Angelina Raičković Savić, Ana Bogdanović, Keramika iz bunara sa prostora viminacijumskog amfiteatra – rezultati obrade materijala iz 2014. godine	148
Dragana Rogić, Konzervatorsko-restauratorski radovi na fragmentima zidnih slika sa arheološkog lokaliteta Amfiteatar u Viminacijumu	153
Emilija Nikolić, Zaštita i prezentacija Viminacijuma tokom 2014. godine	158
Nataša Miladinović-Radmilović, Prilog metodologiji uvrđivanja polne pripadnosti skeleta na osnovu morfoloških karakteristika pubičnog dela karlične kosti	168
Milica Tapavički-Ilić, Jelena Anđelković Grašar, Drugi međunarodni simpozijum na Viminacijumu: “The Impact of Dialogue with Visitors on – AOAM Management”, 29. septembar – 3. oktobar 2014. godine	176
Selena Vitezović, Deseti skup Radne grupe za obrađenu kost (10th Meeting of the Worked bone research group of the International Council for Zooarchaeology), Beograd, 25-30. avg. 2014.	181

Sofija Petković, Arheološki institut Beograd
 Bojana Ilijić, Zavičajni muzej Knjaževac
 Milica Mitić, Arheološki institut Beograd
 Marija Jović, Niš
 Dragica Bizjak, Knjaževac

NEKROPOLA SLOG – TIMACUM MINUS, ZAŠTITNA ISKOPAVANJA 2014. GODINE¹

Zaštitna iskopavanja nekropole Slog u Ravni kod Knjaževca u okviru projekta “Arheološka istraživanja, prezentacija i promocija rimskog utvrđenja i grada Timacum Minus u Ravni kod Knjaževca”, koji realizuju Arheološki institut u Beogradu i Zavičajni muzej u Knjaževcu, započeta su 2013. godine u cilju očuvanja podataka i nalaza sa ove višeslojne nekropole iz kasnoantičkog i ranosrednjovekovnog perioda. Nekropola je istraživana u okviru zaštitnih iskopavanja prilikom rekonstrukcije puta Ravna - Debelica 1994-1996. godine, a rezultati su publikovani u monografiji koju je objavio Arheološki institut (Petković *et al.* 2005).

Godine 2012, ekipa Arheološkog instituta koja je radila na obradi i analizi arheološke građe sa iskopavanja lokaliteta Timacum Minus 1975-1998. godine, radi pripreme monografije, rekonosciranjem je utvrdila da je nekropola Slog ugrožena vertikalnim usecanjem puta Ravna – Debelica u istoimeno brdo, odnosno da je zapadna padina tog uzvišenja izložena eroziji. Na taj način, više grobova je otkriveno prilikom odrona zemlje, što je omogućilo nelegalnim kopačima da pljačkanjem nalaza uz pomoć metal-detektora dodatno devastiraju nekropolu Slog. Tada je bio istražen jedan takav grob (G. 141), već opljačkan i sa dislociranim skeletom, a u njemu je nađena srebrna oplata pojasne garniture i bronzani novac Konstantina, koje su pljačkaši prevideli. Naredne, 2013. godine Arheološki institut je započeo zaštitna istraživanja najugroženijeg dela nekropole, zapadno od rimskih zidanih grobnica. U ovoj kampanji, koja je trajala tri nedelje, otvorena je sonda većih dimenzija, u kojoj je otkriveno 17, a istraženo 15 grobova kasnoantičke i ranosrednjovekovne nekropole (Петковић, Радиновић, Илијић 2014; Petković, Ilijić, Radinović 2014).

U kampanji 2014. godine, u dve sonde postavljene severno i južno od rimskih zidanih grobnica (sonde 2/14 i 3/14), ukupne površine od 63 m², istraženo je 30 grobova (G. 155-156, 159-187) iz vremena poznog Carstva (kraj 4. – prva polovina 5. veka) i perioda ranog srednjeg veka.² Sonda 2/14, otvorena uz severni profil sonde 1/13, pružala se u pravcu istok-zapad u površini od 7 m x 4 m, dok je sonda 3/14, dimenzija 7 m x 5 m, bila postavljena uz južni profil sonde 1/13, pravcu sever-jug.

¹ Članak predstavlja rezultat rada na projektima *Romanizacija, urbanizacija i transformacija urbanih centara civilnog i naučnog karaktera u rimskim provincijama na tlu Srbije* (br. 177007), koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Srbije, i *Arheološka istraživanja, prezentacija i promocija rimskog utvrđenja i grada Timacum Minus u Ravni kod Knjaževca*.

² Zaštitna arheološka iskopavanja višeslojne nekropole Slog u Ravni (Timacum Minus), realizovana su tokom četiri nedelje u oktobru i novembru 2014. godine. Istraživanjima je rukovodila dr Sofija Petković, viši naučni saradnik Arheološkog instituta, a ekipu su činili Bojana Ilijić M.A, viši kustos Zavičajnog muzeja Knjaževac, Milica Mitić M.A. i Marija Jović M.A, arheolozi, Dragica Bizjak, antropolog i inž. Nikola Ivanković, arhitekta.

Stratigrafija nekropole konstatovana 2013. godine (Petković, Ilijić, Radinović 2014), potvrđena je i ovogodišnjim istraživanjima (sl. 1). Istočna padina brda Slog korišćena je za sahranjivanje u dva perioda, u kasnoj antici, od sredine 4. do sredine 5. veka, i u ranom srednjem veku, s tim, što je pored ranije konstatovanog horizonta nekropole iz vremena od kraja 9. do početka 11. veka istražena i starija faza sahranjivanja 7-9. veka. Ovo je izuzetno značajno otkriće svedoči o kontinuitetu života u današnjoj Ravni tokom ranosrednjovekovnog perioda, iako arheološki tragovi naselja iz tog vremena do sada nisu konstatovani.

Slika 1 - Zapadni profil sondi 2/14 i 3/114 (S. Petković)

Kasnoantički grobovi otkriveni u kampanji 2014. godine imali su rake i konstrukcije već poznate sa prethodnih istraživanja nekropole Slog – slobodno ukopane grobne rake pravougaone osnove ili pravougaone grobne jame sa podzidom od oblutaka i/ili krupnog lomljenog kamenja. Grobovi su orijentisani zapad-istok sa malim odstupanjima ka severu ili jugu (do 10^0). Pokojnici su sahranjivani u opruženom položaju na leđima, sa rukama ispruženim pored tela ili prekrštenim na grudima ili karlici. Grobne nalaze uglavnom čine delovi odeće i nakit pokojnika, keramičke posude (krčazi), staklene posude (pehari) i novac. Nakit je karakterističan za period druge polovine 4. i prve polovine 5. veka – jednostavne bronzane i srebrne minđuše-karičice, ponekad sa poliedarskom jagodom ili perlicom od staklene paste, ogrlice-niske staklenih perli, bronzane narukvice otvorenih krajeva sa zmijskim protomima, jednostavno bronzano prstenje (sl. 2, 1-3) Keramički krčazi pripadaju tipovima već konstatovanim na nekropoli Slog (sl. 3).

Srednjevekovni grobovi su, uglavnom, slobodno ukopane grobne rake, ponekad oivičene oblucima. Grobni inventar čine nakit i lični predmeti pokojnika i keramičke posude (lončići,

zdele i krčazi). Od nakita su najčešće ogrlice-niske staklenih perli i bronzane i srebrne naušnice, karike sa jednom ili više jagoda (sl. 2, 4-5). Kao posebno zanimljivi grobovi ističu se ranosrednjovekovna sahrana žene sa lisicom (G. 159) i muški grob iz istog vremena (G. 178) sa dva keramička lončića rađena na sporom vitlu i drvenom vedricom sa gvozdenim okovima i drškom kao priložima.

U G. 159 (sl. 4) odrasla žena je sahranjena u jednostavnu, ovalnu raku, u ležećem položaju sa rukama ispruženim pored tela. Ceo skelet je slabo očuvan, a lobanja je fragmentovana. Čini se da je leva šaka bila postavljena ispod leve karlične kosti. Grob je orijentisan zapad-istok, sa odstupanjem od manje od 50° ka jugu. Kostii nadlaktice leve ruke su propale, a kostii desne ruke su dislocirane, osim šake. Isto tako, kostii leve strane grudnog koša nedostaju ili su dislocirane. Najinteresantniji detalj ove sahrane je otkriće skeleta lisice zapadno od glave pokojnice (Petković, Bizjak, Bulatović 2015), položene u savijenom ležećem položaju, tako da je glava životinje bila naslonjena na levu stranu glave žene. Ispod skeleta životinje otkriven je mali, maslinastozeleno gledosan keramički krčag sa jednom drškom i trolisnim otvorom – ojnohoe. Ovaj krčag se može datovati od poslednje trećine 4. do kraja 6. veka (Кузманов 1985: 35-36, К 59, К 60, К 69, Цвијетићанин 2006: 72-73, кат.

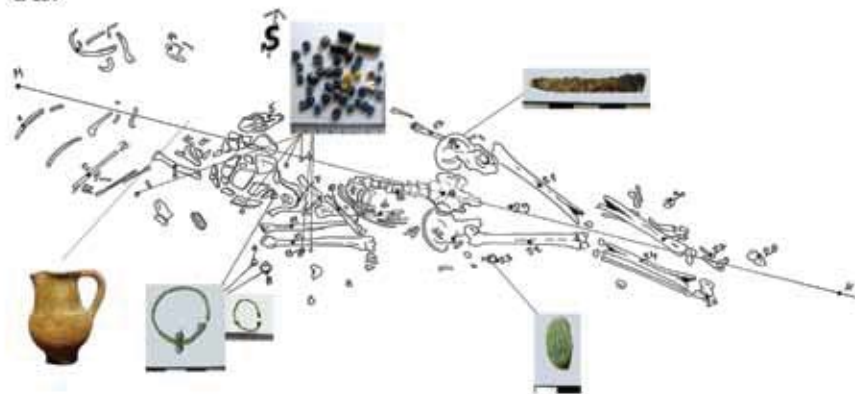
Slika 2 - 1. bronzana minđuša iz kasnoantičkog groba 175; 2. srebrna minđuša iz kasnoantičkog groba 160; 3. bronzana i gvozdena narukvica (spojene) iz kasnoantičkog groba 160; 4. bronzane, posrebrene naušnice iz srednjevekovnog groba 163; 5. staklene perle iz srednjevekovnog groba 159 (S. Petković)

Slika 3 - Kasnoantičke keramičke posude (S. Petković)

G 159

Slika 4 - Srednjovekovni grob 159 (S. Petković)

111, foto 6), a najverovatnije je bio sekundarno upotrebljen (cf. Fiedler 1992: 222-224). Grob je oštećen u severozapadnom delu ovalnim ukopom, prečnika od oko 0,9 m, koji je uništio levu stranu ženskog skeleta u predelu grudnog koša i deo životinjskog skeleta. Nije bilo moguće utvrditi da li je ovo oštećenje posledica pljačkanja groba ili rezultat savremenih zemljanih radova.

Pokojnica je bila sahranjena sa nakitom. Imala je sedam bronzanih minđuša, od kojih je šest naušnica – karika neobične forme. Karike su ukrašene sa po tri bikonične perle od bronzanog lima i spiralno uvijenim trakama od istog materijala, koje imitiraju bronzanu žicu. Nađena je i jedna manja karičica sa dve ovalne bronzane perle. Minđuše su pronađene oko lobanje, tako da su verovatno nošene na traci vezanoj oko glave ili na kapi. Pokojnica je oko vrata nosila ogrlicu od nanizanih staklenih perli raznih oblika i boja. Na prstu desne ruke je imala bronzani pečatni prsten sa ovalnom, pločastom glavom sa ugraviranim motivom orla.

Šest naušnica sa tri perle nemaju analogije, koliko nam je poznato. Slične naušnice sa četiri perle potiču sa nekropole Slog, iz grobova starije srednjovekovne faze sahranjivanja (G. 8 i G. 138 – Petković *et al.* 2005: 211, type VIII A; Bikić 2010: 46-47, sl. 18, 4-5). Isto tako, slične su i jedinstvenom tipu naušnica sa tri perle, takođe konstatovanom u grobu starije faze srednjovekovne nekropole na brdu Slog (G. 39 – Petković *et al.* 2005: 210-211, Pl. IV; Bikić 2010: 70, sl. 45, 3). Ovi tipovi naušnica su generalno datovani u vreme 9-10. veka, ali s obzirom na ostale grobne nalaze iz starije faze srednjovekovne nekropole Slog, posebno grnčariju, koja je izrađivana ručno ili na sporom (ručnom) keramičarskom vitlu, pretpostavljamo da se mogu datovati u 8-9. vek, možda i u drugu polovinu 7. veka.³ Treba napomenuti, da je način izrade naušnica iz G. 159 bio specifičan - perle su pravljene od bronzanog lima, zavijenog u cevčicu, koja je pritisnuta na oba kraja da bi se dobio bikonični oblik. Isto tako, neuobičajeno je da se tanka traka bronzanog lima obmotava oko alke naušnice između perli. Konačno, tri perle nanizane asimetrično na alku, dve na sredini, povezane vertikalnom žicom, a treća na kraju alke, nemaju nama poznate analogije. Verovatno je perla na jednom kraju alke imala dekorativni značaj, dok je drugi kraj imao funkciju kukice za pričvršćivanje naušnice za traku ili kapu.

Mala naušnica-alka sa dve ovalne jagode karakterističan je ranosrednjovekovni nakit, koji potiče iz avarske kulture, prihvaćen od Slovena i Bugara u 8-9. veku (Григоров 1999: 22, тип I F). Staklene perle različitih oblika i boja nisu hronološki osetljivi nalazi, osim dva cilindrična primerka, koji su ukrašeni sa spiralno apliciranom staklenom niti. Jedna od njih je smeđe boje sa žutom niti, a druga je crna sa belom niti. One su izrađivane u jugoistočnoj Evropi na vizantijskoj tradiciji i mogu se datovati od 7. do 9. veka (Fiedler 1992: 190-191, Abb. 42, 19-21, Taf. 114, 22; Јанковић 2007: 199-201). Bronzani prsten sa ovalnom pločastom glavom, na kojoj je ugravirana predstava orla raširenih krila, pripada istoj grupi nakita. Ovaj tip prstenja je vizantijskog porekla i bio je omiljen tokom čitavog srednjeg veka. Zanimljivo je da ovakvi pečatni prstenovi, sa ugraviranim orlom, na srednjovekovnoj nekropoli Slog otkriveni samo u ženskim grobovima (G. 78, G. 109, G. 115 i G. 159 – Petković *et al.* 2005: 217-218, Fig. 16, 1-3, Pl. VIII, Pl. X; Bikić 2010: 93-94, 120, sl. 63, sl. 91, 1).

Nakit iz groba G. 159 se može datovati od 8. do 10. veka, ali prema arheološkom kontekstu, on pripada 8-9. veku. U istom grobu, u predelu karlice, otkriveni su i ostaci gvozdenog noža. Nož je verovatno bio pričvršćen za pojas. Ova vrsta ženske nošnje, sa gvozdenim nožićem za pojasom, uz veliki broj naušnica i niske staklenih perli oko vrata, karakteristična je za ranosrednjovekovni period na Balkanu (Fiedler 1992: 224).

Sahranjivanje sa lisicom je, u istorijskom periodu, konstatovano na avarskoj nekropoli Pionirska ulica u Večeju (Микић Антонић 2012: 14-15, 44, Pl. VIII). Međutim, zbog hronološkog hijatusa od jednog stoleća,⁴ sahrana u G 159 se ne može povezati sa avarskim grobovima iz vre-

³ Analogne tipove keramičkih lonaca nalazimo na ranoslovenskim lokalitetima na 7-8. veka u istočnoj Srbiji: Јанковић 1997, 133-137, T. I, 14 (Veliki gradac), T. II (Gamzigrad), T. III (Velesnica), T. IV, 7-12 (Ljubičevac – Dunav), T. V, 13-14 и T. VI, 8-16 (Mihajlovac – Kula).

⁴ Pomenuti grob 16 sa nekropole Pionirska ulica – Večeј datuje se u kraj 6. i početak 7. veka, dok se grob G 159 najranije može datovati u kraj 7 i početak 8. veka.

mena Prvog kaganata. Veza između groba 16 sa nekropole iz Bečeja i groba G. 159 iz Ravne su možda ranosrednjovekovne nomadske kulture naroda srednjoazijskih stepa, Avara, Huna (Kutriguri i Utriguri) i Bugara.⁵ Treba pomenuti, da su Bugari praktikovali sahranjivanje sa „svetim životinjama“.⁶

U grobu G. 178 odrastao muškarac je sahranjen u jednostavnu, ovalnu grobnu raku, u ležećem položaju sa rukama ispruženim pored tela (sl. 5). Na dno grobne jame bila je postavljena daska na koju je pokojnik položen, o čemu svedoče ostaci ugljenisanog drveta. Skelet je prilično loše očuvan – lobanja je fragmentovana, kičmeni stub i kosti grudnog koša su očuvane u tragovima, karlica je jako oštećena, a relativno dobro su očuvane kosti ekstremiteta. Ipak, kosti podlaktica su dislocirane, a kosti leve šake potpuno nedostaju. Grob nije poremećen pljačkanjem, tako da su grobni prilozi sačuvani *in situ*.

U visini kolena, desno od pokojnika, u grob su ostavljeni drvena vedrica, okovana sa tri gvozdene obruče i gvozdenom drškom u obliku slova omega (Ω) i rukom rađen keramički lončić, nepravilnog bikoničnog recipijenta i koso razgrnutog oboda (sl. 6). Lončić je neujednačeno pečen, pa njegova boja varira od žutomrke do tamnomrke, dok je na prelomu tamnosive i crne boje. Ispod oboda i na ramenu ukrašen je urezanim dvostrukim, nepravilnim valovnicama (sl. 7a). Levo od pokojnika, u visini leve podlaktice, položen je u grob još jedan keramički lončić, učvršćen sa dva kamena (sl. 5). Lončić je izrađen na sporom vitlu, ima bikonični recipijent, sa kraćim gornjim konusom i koso razgrnut obod.

⁵ Mogući tragovi zaživotnog sakaćenja, mutilacije, konstatovani su antropološkom analizom na mandibuli pokojnice (Petković, Bizjak, Bulatović 2015), što možda ukazuje na njen poseban status šamana. Šamanizam je praktikovan kod pomenutih stepskih naroda.

⁶ Fiedler 2008: 157; Sophoulis 2011: 67.

Slika 5 - Srednjevekovni grob 178 (S. Petković)

Slika 6 - Grob 178, detalj – drvena vedrica i keramički lonac (S. Petković)

Neujednačeno je pečen, te mu boja varira od crvenomrke do tamnomrke, a na prelomu mrke i tamnosive boje. Ukrašen je u dve zone urezanim linijama – na donjem konusu sa dve nepravilne, horizontalne trake, od po tri linije, a na gornjem konusu nepravilnim dvostrukim valovnicama i manjim valovnicama koje zrakasto polaze od oboda ka ramenu (sl. 7b).

Oba lončića su veoma loše izrade, počevši od kvaliteta gline, neprečišćene, sa zrcima krečnjaka, preko lošeg, neujednačenog pečenja, do nemarno izvedenog ukrasa. Analogni primerici iz istočne Srbije datuju se od kraja 6. do kraja 8. veka, ali najčešće u 7. vek, dok se ovaj tip grnčarije u srednjoj i jugoistočnoj Evropi opredeljuje u srednjoavarski i

Slika 7 - 1. keramički lonac nađen desno od nogu pokojnika; 2. keramički lonac nađen kraj leve podlaktice pokojnika (S. Milutinović)

poznjoavarski period (680-820. godine).⁷ Pokojnik je za pojasom imao gvozdeni nožić, koji je otkriven s njegove leve strane, u predelu struka (sl. 6). Keramički lončići, gvozdeni nož i drvena vedrica sa gvozdenim okovima ukazuju na stepsko-nomadsku komponentu kulture stanovnika ranosrednjovekovne Ravne.

Kao i u prethodnim kampanjama istraživanja (1994-1996. i 2013. godine) otkriven je približan broj grobova, koji su pripadali kasnoantičkoj i ranosrednjovekovnoj nekropoli na istočnoj padini brda Slog. U srednjovekovnim horizontima sahranjivanja, starijem iz 8-9. veka i mlađem iz 10-11. veka, otkriven je nesrazmerno veliki broj dečjih grobova. Takođe, broj sahranjenih žena je visok u odnosu na muškarce. Ovo ukazuje na relativno loš socijalni položaj i, shodno tome, zdravstveni status žena i dece u ranosrednjovekovnoj zajednici u današnjoj Ravni.⁸

⁷ Za istočnu Srbiju videti nap. 3; Herold 2014: 226-227, Fig. 3, Group 1, Fig. 5, Group 2, Middle Avar period II – Late Avar period I.

⁸ Antropološku analizu izvršila je Dragica Bizjak, koja je dala i svoje preliminarne rezultate.

Bibliografija:

Bikić 2010 – V. Bikić, *Vizantijski nakit u Srbiji. Modeli i nasleđe*, Beograd 2010.

Цвијетићанин 2006 – Т. Цвијетићанин, *Касноантичка глеђосана керамика. Глеђосана керамика Прве Мезије, Средоземне Дакије и Дарданије*, Београд 2006.

Fiedler 1992 – U. Fiedler, *Studien zu Gräberfeldern des 6. bis 9. Jahrhunderts an der unteren Donau I–II*, Bonn 1992.

Fiedler 2008 – U. Fiedler, Bulgars in the Lower Danube region: A survey of the archaeological evidence and of the state of current research, in: F. Curta (ed.), *The Other Europe in the Middle Ages: Avars, Bulgars, Khazars and Cumans*, Leiden – Boston 2008, 151–236.

Golden 1992 – P. B. Golden, *An introduction to the History of the Turkic peoples: ethnogenesis and state formation in medieval and early modern Eurasia and the Middle East*, Wiesbaden 1992.

Herold 2014 – H. Herold, Insights into the chronology and economy of the Avar Khaganate and the post-Avar Period: pottery production and use in the Carpathian Basin from the late 6th to the 10th century AD, *Acta Archaeologica Charpatica XLIX*, 2014, 207–229.

Григоров 1999 – В. Григоров, Обеците в старобългарската култура на север от Дунав, *Археологија* 1999/3-4, 21-42.

Јанковић 1997 – Ђ. Јанковић, Словени у источној Србији у VI и VII столећу, у: Мирослав Лазић (ур.), *Археологија источне Србије*, Београд 1997, 133-149.

Јанковић 2007 – Ђ. Јанковић, *Српско Поморје од 7. до 10. столећа*, Београд 2007.

Кузманов 1985 – Г. Кузманов, *Ранновизантијска керамика од Тракија и Дакија (IV- почеток на VII в.)*, Софија 1985.

Микић Антонић 2012 – Б. Микић Антонић, *Некропола из периода аварске доминације. Локалитет Пионирска улица у Бечеју*, Бечеј 2012.

Petković, Bizjak, Bulatović 2015 – S. Petković, J. Bulatović, D. Bizjak, Woman-fox burial: an evidence for special relationship and funerary practice at the necropolis of Slog-Ravna, Serbia, in: *International Symposium of Funerary Anthropology "Homines, Funera, Astra" Fifth edition. Death and Animals from Prehistory to Middle Ages, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, 18-21 October, Programe and Abstracts*, Alba Iulia – Bucharest 2015, 56-57.

Petković et al. 2005 – S. Petković, M. Ružić, S. Jovanović, M. Vukasan, Zs. Zoffmann, *Roman and Medieval Necropolis in Ravna near Knjaževac*, Beograd 2005.

Petković, Ilijić 2013 – S. Petković, B. Ilijić, Votive altar of Lucius Petronius Timachus, *Starinar LXI-II/2013*, 53-72.

Petković, Ilijić, Radinović 2014 – S. Petković, B. Ilijić, N. Radinović, Nekropola Slog – Timacum Minus u Ravni kod Knjaževca. Zaštitna iskopavanja u 2013. godini, u: D. Antonović (ur.), *Arheologija u Srbiji. Projekti Arheološkog instituta u 2013. godini*, Beograd 2014, 76-81.

Петковић, Радиновић, Илијић 2014 – С. Петковић, Н. Радиновић, Б. Илијић, Археолошка истраживања некрополе Слог у Равни код Књажевца 2013. године, *Развитак* 243-244, 2014, 33-38.

Sophoulis 2011 – P. Sophoulis, *Byzantium and Bulgaria 775-831*, Leiden – Boston.

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

902/904:061.6(497.11)"2014"(082)(0.034.2)

902.2(497.11)"2014"(082)(0.034.2)

ARHEOLOGIJA u Srbiji [Elektronski izvor]
: projekti Arheološkog instituta u 2014. godini /
urednici Ivan Bugarski, Nadežda Gavrilović Vitas,
Vojislav Filipović. - Elektronsko izd. - Beograd :
Arheološki institut, 2017 (Beograd : Arheološki
institut). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) ;
12 cm

Sistemska zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa
naslovne strane dokumenta. - Tiraž 30. - Napomene
i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz
svaki rad.

ISBN 978-86-6439-010-1

a) Археолошки институт (Београд) - Истраживања
- 2014 - Зборници b) Археолошка истраживања -
Србија - 2014 - Зборници
COBISS.SR-ID 250757132